

насінневої інспекції на період підрахунку результатів – навесні 2015 та 2016 років, мало різні показники якості. Так, вищі показники посівної якості мало насіння досліджуваних сортів за умов зберігання в холодних умовах при температурі 5 °С. Насіння, закладене на зберігання в приміщення з постійною температурою +5 °С, своїх посівних якостей також суттєво не втратило. За постійної температури +12 °С як в насінні сої, гірчиці, так і насінні пшениці твердої ярої було виявлено зігнилі, мертві насінини та більшу кількість аномальних проростків при підрахунку схожості та енергії проростання.

За умови зберігання насіння у приміщенні з нерегульованою температурою при визначенні їх посівних якостей суттєво збільшувалася кількість аномальних проростків, знижувалася енергія проростання та схожість, також з'являлися мертві та зігнилі насінини і спостерігався неприємний запах у приміщенні, що змусило встановити в приміщеннях примусове вентилявання. Разом з цим, насіння гірчиці, пшениці ярої і сої, яке зберігалось в приміщеннях з нерегульованою температурою, при сівбі його в польових умовах навесні 2015 та 2016 років формувало більшу кількість аномальних проростків і при цьому суттєво (на 2–4 %) знижувалася його польова схожість.

Товарна якість зерна польових культур упродовж років досліджень та за різних умов зберігання змінювалася. Зокрема, кращу товарну якість мало зерно досліджуваних сортів пшениці ярої твердої та сої за умов зберігання в приміщеннях за постійної пониженої температури та температури на рівні 0 °С. Вміст жиру та білка в зерні сої, яке зберігали за підвищення температури до +5 °С, +12 °С та в приміщенні з нерегульованою температурою поступово знижувалися за рахунок підвищення дихання зерна і втрати запасних речовин на даний фізіологічний процес. Зберігання зерна зернових та олійних культур у приміщенні з нерегульованою температурою викликає збільшення кількості зерна з аномальними проростків, зниження польової схожості при сівбі в польових умовах навесні. Кращою температурою для зберігання польових культур, за результатами наших досліджень, є понижена температура в межах -5°С.

УДК 631.1:634.11:631.526.32

Панасенко Г. В.

*Інститут помології ім. Л. П. Симиренка НААН, с. Мліїв, Городищенський р-н,
Черкаська обл., 19512, Україна, e-mail: hpanasenko@ukr.net*

РИНОК СОРТІВ ЯБЛУНІ В УКРАЇНІ

Яблуня є найбільш поширеною плодовою культурою в Україні. У сільськогосподарських підприємствах насадження яблуні займають площу 50,1 тис. гектарів, що становить 67 % загальної площі насаджень плодових і ягідних культур. Яблуня має дуже велику кількість культурних форм – у світі їх нараховують до 15 тисяч. Колекція яблуні в Інституті помології ім. Л. П. Симиренка НААН налічує 1246 зразків, які зберігаються і

Світові рослинні ресурси: стан та перспективи розвитку

використовуються як генетичний матеріал для селекції нових сортів. Проте для промислового виробництва плодів використовується значно менша кількість сортів. Так, до Реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні (далі - Реєстр) у 2016 році внесено 67, а у 2017 році – 53 сорти яблуні.

Оновлення сортів яблуні відбувається дуже повільно, що пов'язано з тривалим життєвим циклом багаторічних насаджень цієї культури. У садівництві велику роль відіграє пристосованість сорту до природнокліматичних умов вирощування. Сортимент яблуні, з одного боку, повинен відповідати вимогам покупців до плодів, а з іншого – вимогам виробників яблук. Споживачі оцінюють плоди за зовнішнім виглядом, смаком, харчовими властивостями, а для виробників найважливішими показниками є врожайність насаджень, товарні якості, лежкість і транспортабельність плодів, придатність їх до різних видів переробки, стійкість проти шкідників і хвороб, технологічність. Причому є велика різниця між характеристиками кожного сорту яблуні. Нові сорти повинні мати суттєві переваги перед старими, щоб витіснити їх із ринку.

За результатами останнього перепису багаторічних насаджень 1998 року питома вага у сільськогосподарських підприємствах України найбільш розповсюджених п'яти сортів яблуні становила 47 % кількості дерев – 'Ренет Симиренка' (13,4 %), 'Голден Делішес' (10,5 %), 'Кальвіль сніговий' (10,1 %), 'Джонатан' (8,7 %) і 'Айдаред' (4,3 %).

Аналіз ринку сортів яблуні за 2016 рік проведено за даними виробників саджанців, оскільки державна статистика даних по сортах збирає лише при переписах насаджень. У Державному реєстрі виробників насіння і садивного матеріалу на 2016 рік 53 сільськогосподарські підприємства задекларували вирощування 3498,9 тис. шт. саджанців 39 сортів яблуні. Найбільший обсяг виробництва саджанців припадає на сорт 'Голден Делішес' – 1135,4 тис. шт., що становить 32,5 % загального обсягу виробництва. Питома вага обсягу виробництва саджанців інших сортів: 'Айдаред' – 21,2 %, 'Гала' – 21,0 %, 'Ренет Симиренка' – 12,6 %, 'Флоріна' – 6,0 %. Разом питома вага обсягу виробництва саджанців цих п'яти сортів становила 93,2 %. Промислове значення мають ще вісім сортів яблуні – 'Оріон', 'Луна', 'Сиріус', 'Ренора', 'Слава переможцям', 'Ред Топаз', 'Розела' і 'Радогость', обсяг виробництва саджанців кожного сорту перевищує 10 тис. шт., але питома вага становить лише від 0,3 до 1,1 %, а разом восьми сортів – 5,1 %. Питома вага решти 26 сортів – 1,7 %, тобто освоєння у промисловому садівництві лише розпочинається, або ці сорти використовуються у присадибному садівництві.

Отже, на ринку сортів яблуні домінує сорт 'Голден Делішес'. 'Ренет Симиренка' ще зберігає значну частку ринку. Розширилося виробництво саджанців яблуні сортів 'Айдаред', 'Гала' і 'Флоріна', а виробництво саджанців нещодавно найпоширеніших сортів 'Кальвіль сніговий' і 'Джонатан' взагалі вже не ведеться. Для поліпшення аналізу ринку сортів яблуні органам державної статистики щорічно слід збирати звітність по обсягу вирощених саджанців сортів яблуні, внесених до Реєстру, та один раз у 10 років проводити переписи багаторічних насаджень у с.-г. підприємствах.